

спеціальних навчальних закладів та створення нових моделей організації освіти для дітей з особливими освітніми потребами; збільшення кількості навчальних закладів, спроможних забезпечити всіма потрібними умовами осіб з особливими освітніми потребами; збільшення практики інклюзивного та інтегрованого навчання в дошкільних, загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах дітей, яким потрібна корекція фізичного та розумового розвитку; пріоритетне фінансування, навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення навчальних закладів, що надають освітні послуги дітям і молоді з особливими освітніми потребами, забезпечення архітектурної, транспортної та інформаційної доступності таких закладів для цієї категорії осіб. Даний документ наголошує на необхідності розробки ефективних моделей інклюзії в соціум осіб з особливими освітніми потребами за допомогою прогресивного науково-медичного забезпечення корекційної та інклюзивної освіти, а також гідної матеріальної бази для навчальних закладів [2].

Отже, інклюзія – це процес включення дітей з особливостями психофізичного розвитку в активне суспільне життя, яке однаковою мірою необхідне для всіх членів суспільства. Наразі перед українським суспільством стоїть гостра проблема залучення співгромадян у соціум, їх активної адаптації, соціалізації та розвитку в рамках громади і на благо суспільства. На сучасному етапі розвитку суспільства Україна має всі можливості для удосконалення змісту освіти загалом, розробки нових засобів, форм і методів навчання, реалізації принципів демократизації та гуманізації школи.

Список використаної літератури

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 р. № 607 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами».
2. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» м. Київ 25 червня 2013 року № 344/2013.
3. Постанова Кабінету Міністрів України №88 від 21 лютого 2018 року «Про деякі питання використання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами у 2018 році».
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» від 23 травня 2017 року.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року.
6. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року.
7. Українсько-канадський проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» 2008-2013 років за підтримки Канадської агенції міжнародного розвитку (CIDA).

Наталія Хоменко

ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВИТИ НА ПОЛТАВЩИНІ

Однією з провідних тенденцій сучасного етапу розвитку вітчизняної системи освіти є впровадження інклюзії. Актуальність цієї проблеми не викликає сумніву, оскільки кількість учнів з особливими освітніми потребами з кожним роком зростає. Дітей, які потребують корекції фізичного або розумового розвитку, в Україні понад 1 млн., що становить 12% від загальної чисельності. У той час як в Полтавській області проживає 234,6 тис дітей, із них понад 35 тис. – з порушеннями психофізичного розвитку (15% від загальної кількості) та більше 4 тис. дітей з інвалідністю, з яких 740 з порушеннями опорно-рухового апарату.

Навчання дітей з особливими потребами у загальноосвітніх закладах включає в себе низку завдань, серед яких – сприяння позитивному мікроклімату в дитячому колективі, проведення заходів, спрямованих на профілактику дискримінації в шкільному оточенні, формування дружнього та неупередженого ставлення.

Серед вітчизняних науковців, які зробили вагомий внесок у вивчення проблеми розвитку інклюзії є: Ю. Богінська, Л. Будяк, Л. Вавіна, Н. Ворон, Р. Дименштейн, І. Зверева, Т. Ілляшенко, А. Колупасва, Н. Мирошніченко, А. Мудрик, Ю. Найда та інші.

Визначеною проблемою серед зарубіжних учених займалися Д. Барбер, Т. Бут, Ч. Веббер, М. Вінзер, Д. Деспелер, Т. Лорман, Т. Мітлер та інші.

У минулому науковці використовували терміни «інтеграція» та «інклюзія» як взаємозамінні синонімічні поняття. Концепція інтеграції виникла задовго до поняття інклюзії, і наразі в

освітнянській спільноті з'явилось глибше розуміння суттєвих відмінностей між ними. Перші інтеграційні освітні програми, орієнтовані переважно на учнів з інвалідністю, мали на меті помістити їх в існуючі класи й структури в межах школи. Вони були покликані «нормалізувати» учня, допомогти йому пристосуватися до існуючої моделі шкільної освіти. На відміну від інтеграції, в концепції інклюзії йдеться не лише про інвалідність. Вона охоплює всі форми розмаїття і виходить з того, що всі учні належать до системи масової освіти від самого початку навчання [1, с. 16].

Інклюзивне навчання – процес і результат включення (об'єднання) дітей з особливостями психофізичного розвитку та дітей, які не мають порушень, до навчання в одному класі загальноосвітньої школи. Відповідно до потреб і можливостей кожної дитини учитель інклюзивного класу за участю другого фахівця (корекційного педагога) забезпечує гарантовану підтримку тим, хто цього потребує, здійснює особистісно орієнтований підхід до організації їхньої навчальної діяльності. Кінцевою метою інклюзивного навчання є підготовка дітей з особливими освітніми потребами до умов і стилю життя суспільства, в якому вони живуть.

Поняття «діти з особливими освітніми потребами» охоплює всіх учнів, чиї освітні потреби виходять за межі загальноприйнятих норм. Воно стосується дітей з особливостями психофізичного розвитку, обдарованих дітей та дітей із соціально-вразливих груп.

Як визначають науковці, діти з особливостями психофізичного розвитку це: діти з порушеннями слуху (глухі, оглухлі, зі зниженим слухом); діти з порушеннями зору (сліпі, осліплі, зі зниженим зором); діти з порушеннями інтелекту (розумово відсталі, із затримкою психічного розвитку); діти з мовленнєвими порушеннями; діти з порушеннями опорно-рухового апарату; діти зі складною структурою порушень (розумово відсталі сліпі чи глухі, сліпоглухонімі); діти з емоційно-вольовими порушеннями та діти з аутизмом [2, с. 12].

Узагальнення розвитку поглядів на проблему інклюзивної освіти свідчить про те, що в різні часи вона поставала перед суспільством з різною гостротою і в тій чи іншій мірі вирішувалася різними методами залежно від політичного устрою, економічного стану та ідеології держави.

Нині в Україні відбувається зміщення акцентів соціальної політики держави стосовно інвалідів у бік формування суспільної свідомості щодо сприйняття їх як рівних членів суспільства та необхідності створення для них умов для повноцінного життя, в тому числі здобуття освіти.

Реальністю є те, що діти, які закінчують інтернати чи навчаються вдома, мають дуже серйозні проблеми із соціалізацією. Нерідко вони не впевнені в собі, несамостійні, у них відсутні соціальні компетенції, їм складно реалізувати себе, отримати вищу чи спеціальну освіту, працевлаштуватися тощо. Натомість інклюзія передбачає, що дитина з раннього віку знаходиться в соціумі, має можливості для налагодження дружніх стосунків з ровесниками й участі у громадському житті. З іншого боку, здорові діти, які навчаються з першого класу з дітьми з особливими потребами, в дорослому віці по-іншому ставляться до людей з обмеженими фізичними можливостями: вже не з жалістю чи презирством, а нарівні, вчать природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, налагоджувати й підтримувати дружні стосунки з людьми, які відрізняються від них.

Аналіз зарубіжного досвіду впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання дітей з інвалідністю доводить, що провідна роль у цьому процесі належить державі, при цьому політика держави відносно осіб з інвалідністю будується на рівноправності та гарантіях спеціальних прав для забезпечення їх життєдіяльності [3].

Полтавська область є однією з перших в Україні, яка, згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 10.08.2001 р. № 586, долучилася до проведення Всеукраїнського науково педагогічного експерименту «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». Серед 27 освітніх закладів України статус експериментального майданчика отримали СНВК № 26 «Перші кроки» м. Полтави, Полтавська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 34 та СНВК № 45 м. Полтави. З метою підтримки запровадження наступного етапу даного експерименту, спрямованого на розроблення науково-методологічних засад інклюзивного навчання дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, наказом Міністерства освіти і науки України від 01.12.2008р. № 1087 було започатковано проведення науково-педагогічного експерименту «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, шляхом запровадження їх інклюзивного навчання» на 2008-2013 роки.

Статус експериментального закладу всеукраїнського рівня, крім трьох названих закладів області, отримала Полтавська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 18.

На базі СНВК № 26 «Перші кроки» працює тренінговий центр для підготовки педагогів області щодо впровадження інклюзивного навчання та ресурсний центр для батьків. У цьому закладі

34 дитини із особливими освітніми потребами (ООП) інтегровано у загальноосвітнє навчальне середовище, так у СНВК № 45 – 16 дітей, у загальноосвітніх школах № 18 – 17 учнів, № 34 – 13 учнів. В інклюзивних класах даних навчальних закладів найбільше навчається дітей з тяжкими порушеннями мови, розумово відсталих, зі зниженим зором, зі зниженим слухом, з порушеннями емоційно-вольової сфери та іншими видами порушень здоров'я. З вересня 2011 року відкрито інклюзивні класи в Полтавській загальноосвітній школі № 19 для 3 дітей з обмеженими фізичними можливостями та нормальним інтелектом [4].

Вже п'ять років поспіль в Полтавській області спостерігається позитивна динаміка щодо збільшення кількості шкіл та дошкільних навчальних закладів з інклюзивним навчанням, а також щорічно зростає кількість дітей, охоплених ним.

Під час візиту на Полтавщину міністр освіти і науки України Л. Гриневич зазначила, що Полтавська область посідає 3 місце в Україні за кількістю дітей, залучених до інклюзивної освіти. Зараз функціонує 675 загальноосвітніх навчальних закладів, із них 107 шкіл мають 204 класи з інклюзивним навчанням, у яких навчається 268 учнів.

У 2016-2017 навчальному році у загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивним навчанням введено 76 ставок асистента вчителя.

Крім того, у школах діють спеціальні класи для навчання дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку у спеціально створених умовах. Зокрема, у минулому навчальному році функціонувало 12 спеціальних класів, у яких навчалося 132 дитини.

Отже, побудова ефективної системи інклюзивної освіти в Україні можлива на основі взаємодії різних факторів, насамперед посилення фінансування освіти, удосконалення її нормативно-правового, методичного та кадрового забезпечення.

Підтримуємо думку про необхідність проведення просвітницької діяльності, яка б дозволила інформувати суспільство про актуальність і необхідність інклюзії; формування в суспільстві толерантності по відношенню до дітей з особливими потребами.

Список використаної літератури

1. Богданов С. Соціальний захист інвалідів. Український та польський досвід С. Богданов ; відп. ред. О. Палій. – Київ : Основи, 2002. – 93 с.
2. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене : наук.-метод. посіб. / А. А. Колупасва, Л. О. Савчук., К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 247 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі : практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Дешпелер, Девід Харві]; пер. з англ. – К. : – СПД-ФО Парашин І. С. 2010. - 296 с.
4. Освіта Полтавщини назустріч дітям (з досвіду впровадження інклюзивної освіти у навчальних закладах області) : інформаційно-методичний посібник / [упорядник І.О. Калніченко] – Полтава : ПОІППО, 2012. – 62 с.

Тетяна Кошкалда

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ЗА ЧАСІВ КОЗАЧЧИНИ

Період козащини — це один з яскравих етапів розвитку освіти, який виник у часи Відродження (XVI-XVII століття). Одним з головних завдань освіти цього періоду — це виховати здорових та вмілих воїнів, які будуть захищати свої землі від загарбників, а також сформувати в них моральні, загальнолюдські цінності та зробити з них незламних лицарів, які будуть передавати свої навички з покоління в покоління за традиціями українського народу.

Актуальність статті полягає у розкритті та вивченні системи освіти, яка склалася за часів козащини в Україні, де швидкими темпами почала розвиватися система освітніх закладів, таких як братські школи, академії, колеґіуми, січові школи тощо.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей розвитку освіти в Україні за часів козащини.

Період козацької доби в Україні характеризується початком розвитку освіти. В 1766 р. на загальних зборах козаків було ухвалено рішення про відкриття різних типів шкіл. Прагнення до освіченості не підтримувала цариця Катерина II, за її словами : “ черні не потрібно давати освіту ”.

Коли розпочалося створення шкіл для козаків за різними їх типами, враховувалися соціальні, духовні та матеріальні стани населення тих часів. Одними з перших були засновані парафіяльні школи майже в кожному населеному пункті, які діяли при церквах. «Містилась вона в окремій хаті, де стояли три довгих столи. Кожен стіл відводився окремому класові: за першим читали буквар, за